

Üniversite : İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitüsü : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Anabilim Dalı : Sanat Yönetimi
Programı : Sanat Yönetimi
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet Üstünipek
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Ağustos 2020

ÖZET

TÜRKİYE’DE KADIN HEYKELTIRAŞLAR 1900-1950

Büşra Sokur

Sanatsal yaratıcılığın doğasında kadın ya da erkek kimliğinin temel belirleyici unsur olmadığı ancak toplumsal cinsiyet rollerinin böyle bir ayrımı ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Kadının toplumsal kimliği, kadın sanatçı kimliğinin de ayrılmaz bir parçasıdır ve eril bir yapıya sahip sanat ortamı ve kurumları dahilinde var olma mücadelesini sorunsallaştırmaktadır. Bu çalışma kapsamında ele alınan coğrafya ve dönemin kültürel ve toplumsal kodları sanatın her alanında kadın sanatçı olmanın güçlüklerini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde ve Cumhuriyet’in ilanını izleyen süreçte kadınların toplumsal konumunda önemli değişimler olmuştur.

Aynı süreçte heykel sanatında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Özellikle sanat eğitimi veren ilk yüksekokul olan Sanayi- i Nefise Mektebi Âlisi’nin kurulması (1883) ve bu okulda eğitim alan ilk heykeltıraşların üretim ve sergi katılımlarıyla etkinleşmeleri dikkat çekicidir. Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte değişen kültür politikaları, sanat ve sanat eğitimi alanındaki destekleri beraberinde getirmiş ve heykel sanatında da anıt heykel uygulamaları başta olmak üzere önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Kadınlar için sanat eğitimi alanında 1914 yılında İnas Sanayi-i Nefise Mektebi’nin kurulması en dikkat çekici gelişmedir. Burada öncelikle resim öğretmeni yetiştirmek üzere eğitim verilmekle birlikte İhsan Özsoy’un başında bulunduğu bir heykel atölyesi de bulunmaktadır. Okul, 1923 yılında SNMA ile birleşerek kadın ve erkekler birlikte eğitim almaya başlamış ve Cumhuriyet’in ilanından sonra Güzel Sanatlar Akademisi adını alan okulda daha iyi olanaklarda heykel eğitimi verilmeye

başlanmıştır. 1933 Üniversite Reformu'yla birlikte GSA'nde de ülkeye davet edilen yabancı eğitimciler görev alırken heykel bölümünün başına getirilen Rudolf Belling heykel eğitiminde yenilikler yapmıştır.

İSNM ile başlayarak okulun SNMA ile birleşip Güzel Sanatlar Akademisi kimliğini kazanması ve ardından Belling atölyesindeki eğitime uzanan süreçte Türkiye'de heykel sanatının öncü isimleri olan kadın sanatçılar yetişmiş, sergilere katılmış ve eserler üretmişlerdir. Birinci Dünya Savaşı başlangıcı olan 1914'ten 1950 yılına uzanan süreçte eğitim alarak etkin olmaya başlamış Mukbile Reşad, Rezan Ramiz Öker, Sabiha Bengütaş, Nermin Faruki, İraida Barry, Melek Ahmet, Edibe Subay, Zerrin Bölükbaşı, Mari Gerekmezyan, Türkan Tangör, Ayperi Balkan ve Mari Kaloyan Ertoran gibi öncü kadın heykeltıraşların kimi yaşamları boyunca etkinliklerini sürdürmüş olsa da pekçoğu heykel alanındaki üretimlerini 1950 sonrasında bırakmış ya da başka alanlara ağırlık vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Sanatçı Kimliği, Kadın Heykeltıraşlar, Heykel Eğitimi

University : Istanbul Kültür University
Institute : Institute of Graduate Studies
Department : Art Management
Programme : Art Management
Supervisor : Prof. Dr. Mehmet Üstünipek
Degree Awarded and Date : MA – August 2020

ABSTRACT

WOMAN SCULPTORS IN TURKEY 1900-1950

Büşra Sokur

It is the gender roles determining the discrimination in artistic creation but not the gender itself. Woman's gender role is an integral part of woman artist identity and the mainstream art milieu and institutions are problematizing woman artist's struggle for existence. In the context of the period and the social and cultural geography that this thesis deal with, there were many distinctive difficulties of being a woman artist. Meanwhile there have been many important developments in the social positions of women during the last period of Ottoman Empire and the first decades of Republic of Turkey.

Synchronically there were also important developments in Turkish sculpture. Sanayi-i Nefise Mektebi Âlisi, the first academy of arts has been established in 1883 and the first sculptors graduated from there have been active with their productions and exhibition attendances. In early republic period new culture policies resulted with significant support to art and art education and there have been important developments in sculpture in Turkey particularly in monumental practices.

Art education for woman began with Inas Sanayi-i Nefise Mektebi (fine arts academy for woman) which was established in 1914. While the main focus of that school was painting education to graduate painting teachers there was also an atelier of sculpture under İhsan Özsoy. Men and women began to have coeducation in 1923 after the school merged with Sanayi- i Nefise Mektebi Âlisi and in early republic period the school named as Fine Arts Academy which has provided better education for sculpture. As a result of University Reform in 1933 many foreign scientists and

artists have been invited to Turkey and Rudolf Belling has been the head of sculpture department of Fine Arts Academy who made renovations in sculpture education.

During the period beginning with Inas Sanayi-i Nefise Mektebi and continued with the education of Belling atelier at Fine Arts Academy pioneer woman sculptors have been studied and produced sculpture and attended to exhibitions. From 1914 to 1950 the active woman sculptors were Mukbile Reşad, Rezan Ramiz Öker, Sabiha Bengütaş, Nermin Faruki, Iraida Barry, Melek Ahmet, Edibe Subay, Zerrin Bölükbaşı, Mari Gerekmezyan, Türkan Tangör, Ayperi Balkan and Mari Kaloyan Ertoran. Some of them maintained their artistic productions through out their lifetimes while many had to get through or faced to other fields after 1950.

Keyword: Woman artist identity, Woman sculptors, Sculpture Education